

Emlékezés Ereky Istvánra (1876-1943), a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjára

Remembering István Ereky (1876-1943), Full Member of the Hungarian Academy of Sciences

Ereky István egyetemi tanár, a közigazgatási jog, a pénzügyi jog, a jogszociológia és a jogtörténet jeles művelője, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja 1876. december 26-án született Esztergomban. 1943. május 21-én hunyt el Lipótfán (Somogy vármegye). Concha Győző (1845-1933), az MTA rendes és igazgatósági tagjának, a II. Osztály elnökének ajánlása alapján Ereky Istvánt 1921. május 8-án a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választotta meg. Az MTA Ereky Istvánt jó tíz esztendővel később, 1934. május 11-én választotta rendes tagjává.

Ereky István levelező taggá választását követően székfoglaló előadását „A közigazgatási jog és a közigazgatási jogtudomány kialakulása” címmel 1922. április 10-én tartotta. Előadása az Akadémia Értesítőben még 1922-ben kivonatos formában nyomtatásban is megjelent. A székfoglaló előadás teljes szövege három évvel később, az „Emlékkönyv Dr. Gróf Klebelsberg Kuno negyedszázados kultúrpolitikai működésének emlékére születésének ötvenedik évfordulóján” című kötetben (Budapest, 1925.) jelent meg. A Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjául történő választását követően székfoglaló előadását „Közigazgatás és önkormányzat” címmel tartotta 1935. október 21-én. Székfoglaló előadásának teljes szövege négy évvel később, 1939-ben került publikálásra a Városi Szemlében két részletben („Az önkormányzat modern rendszerének kialakulása Magyarországon [I.]” Városi Szemle 25. évf. 3. sz. 371-394. old. és „Az önkormányzat modern rendszerének kialakulása Magyarországon. Folytatás. [II.]” Városi Szemle 15. évf. 4. sz. 481-503. old.).

Ereky István édesapja Ereky (korábban Wittmann) István, édesanyja pedig dukai Takács Veronika volt. Felesége Petracsek Erzsébet volt.

Ereky István kutatási területei a helyhatósági önkormányzat, a közigazgatási jog, a pénzügyi jog továbbá a jogtörténet és a jogszociológia voltak. Jogi tanulmányait a Budapesti Tudományegyetemen és a Bécsi Egyetemen (Univerzität Wien) folytatta.

Jogtudományi doktori diplomát 1898-ban szerzett a Budapesti Tudományegyetemen. Még ebben az évben joggyakornok lett a Budapesti Büntető Járásbíróságon. Nem sokkal később a Rétsági és Sümegi Járásbíróságra kapott előbb aljegyzői, majd nem sokkal később jegyzői kinevezést. Említést érdemel, hogy Ereky István a Győri Itélőtáblán néhány hónapon át tanácsjegyző is volt.

1904-től az Eperjesi Evangélikus Jogakadémiára nyert tanári kinevezést. Ereky István Eperjesen, a „Tarca parti Athénben” illetve a „Magyar Heidelbergben” 1904 és 1909 között a közigazgatási jog és a statisztika nyilvános rendkívüli tanára volt. 1909 és 1914 között ezeket a tárgyakat már nyilvános rendes jogakadémiai tanárként oktatta.

1909-ben a Budapesti Tudományegyetemen szerzett magyar közigazgatási jogból magántanári képesítést, azaz habilitált. Itt utalunk arra, hogy Ereky István foglalkozott a magyar magánjog (ius privatum) kodifikálásának kérdésével is a XX. század elején a „Tanulmányok a magyar általános polgári törvénytervezet köréből” című munkában

(Budapest, 1903.). Tudatában volt annak, hogy a hazai magánjog (polgári jog) több évtized óta húzóódo kodifikálása a magyar törvényhozás kiemelkedő fontossággal rendelkező feladata.

Ereký István 1909-ben egy éves állami ösztöndíjat nyert el. Ösztöndíjas tanulmányútját az Egyesült Királyságban töltötte, ahol a helyhatósági önkormányzatot vizsgálta. Kutatásainak újszerű eleme volt az, hogy a tételes, pozitív jog átfogó vizsgálatán kívül a jogszabályok (statute law) szociológiai tartalmát is behatóan tanulmányozta. Angliából 1910-ben tért vissza Magyarországra.

Ereký Istvánt 1914. augusztus 30-án nyilvános rendes tanárnak nevezték ki a Pozsonyi Erzsébet Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karára. 1914 és 1919 között, az első világháború végéig Pozsonyban a közigazgatási és pénzügyi jog nyilvános rendes tanára volt. Emellett a jogbölcseletet és a statisztikát jogosított tanárként oktatta, azaz hirdetett meg főkéllégiumokat ezekből a diszciplinákból.

Pozsonyt az impériumváltást követően kényszerűségből elhagyva, 1921-től a Szegedi Ferenc József Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karának tanára volt 1940 őszéig.

Szegeden 1921 és 1924 között a magyar alkotmány és jogtörténet nyilvános rendes tanára volt. Id. Boér Elek (1872-1952) a közigazgatási és pénzügyi jog tanára 1922. augusztus 25-én nyugállományba vonult. Ereký István megbízott tanárként az 1924/1925. évi tanév első szemeszteréig helyettes tanárként oktatta a közigazgatási és pénzügyi jogot. Véglegesítésére ugyanennek a tanévnek a második félévétől kezdve került sor.

Ereký István három alkalommal is, az 1923/1924. évi, az 1931/1932. évi és végül az 1939/1940. tanévben töltötte be a Jog- és Államtudományi Kar dékáni funkcióját. Az 1938/1939. évi tanévben a Szegedi Ferenc József Tudományegyetem rektori teendőit is ő látta el. Számos fontos tudományos és társadalmi tisztséget is betöltött.

Említést érdemel, hogy Ereký István volt az „Acta litterarum ac scientiarum Regiae Universitatis Hungaricae Francisco-Josephinae: Sectio juridico-politica” tekintélyes, értékes monográfiákat publikáló kiadványsorozat szerkesztő bizottságának elnöke. Elsősorban az ő érdeme volt az országos ismertségnek örvendő kiadványsorozat magas színvonalának biztosítása. Megállapíthatjuk, hogy Ereký István volt a két világháború közötti időszakban a Szegedi Ferenc József Tudományegyetem általános szakmai elismertségnek örvendő közigazgatási jogásza.

A Szegedi Ferenc József Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karának szüneteltetését követően Ereký István a Pécsi Erzsébet Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karára került, ahol haláláig a közigazgatási és pénzügyi jog nyilvános rendes egyetemi tanárként oktatott.

Kiemelést érdemel, hogy Ereký István vizsgálta, elemezte az angolszász self-government-ek, önkormányzatok jogi szabályozásának hatását az Amerikai Egyesült Államokban (USA) is. Ezeknek a kutatásainak eredményeit 1934-ben adta közre nyomtatásban.

Tagja volt 1929 és 1934 között Magyar Tudományos Akadémia Jogtudományi Bizottságának. Tagja volt továbbá az Országos Felsőoktatási Tanácsnak és meghívott tagja Országos Ösztöndíjtanácsnak. Alelnöke volt továbbá a Magyar Jogászegylet Közigazgatási Szakosztályának.

Erekly István több jelentős tudományos elismerésben is részesült. Az első világháborút követően az MTA javasolta Erekly István Sztrókay-díjban való részesítését. A díjat „Jogtörténelmi és közigazgatási jogi tanulmányok” című jelentős, két kötetben kiadott munkája elismeréseként nyerte volna el. Itt utalunk arra, hogy Sztrókay Antal (1780-1850), a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja emlékének megörökítésére hátrahagyott vagyonából Sztrókay Antal örököse, Molnár Jánosné született Sztrókay Lujza 1864-ben ezer arany összegű alapítványt tett a Magyar Tudományos Akadémiánál a jog- és államtudományi témakörébe tartozó pályamunkák jutalmazására. Az évenként odaítélésre, adományozásra kerülő, jelentős presztízsnak örvendő Sztrókay-díj kiadására utoljára 1923-ban került sor.

Hét évvel később, 1930-ban Erekly István elnyerte a Magyar Tudományos Akadémia ugyancsak nagy tudományos presztízzsel rendelkező Marczibányi-díját. Még az alapítás évében, 1930-ban megkapta a Corvin-koszorút.

„Közigazgatási reform és a nagyvárosok önkormányzata” című, 1932-ben publikált munkája lapján 1938-ban elnyerte a Magyar Tudományos Akadémia nagyjutalmát.

Részesült külföldi kitüntetésben is. Észti állami kitüntetéssel ismerték el tudományos és oktatói tevékenységét. Megkapta az Észti Vörös Kereszt II. o. 1. fokozatát.

Erekly István magas szinten volt járatos több idegen nyelvben (latin, angol, francia, német és olasz). Szabad idejében sok időt szánt műfordításra. Pierre-Jean de Béranger, Victor Hugo és Nikolaus Lenau költeményeit ültette át magyar nyelvre. Versfordításai nyomtatott formában is megjelentek.

Erekly István tudományos munkásságának elismerését jelenti a Magyar program részét alkotó Erekly terv. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karán az Erekly István Közjogi Kutatóközpont szintén őrzi a jogtudós emlékét.

Erekly István közigazgatási jogi, közjogi, pénzügyi jogi, magánjogi, és jogtörténelmi munkái, monográfiái, melyeknek egy részét a külföldi szakirodalom is ismertette, hazai és nemzetközi viszonylatban egyaránt ma is komoly figyelmet érdemelnek.

Erekly István főbb munkái

Tanulmányok a magyar általános polgári törvénytervezet köréből. I. Az egyesületről. II. Az alapítványról. III. Az önálló dologi szerződésről. (Függelék: A francia egyesületi törvény s a rá vonatkozó rendeletek és dekrétumok teljes magyar fordításban). Budapest, 1903.; A magyar helyhatósági önkormányzat. Vármegyék és községek I-II. kötet. A vármegye. Budapest, 1908-1910.; Tanulmányok a vármegyei önkormányzat köréből. Budapest, 1908.; A magyar helyhatósági önkormányzat. Vármegyék és községek I. A vármegye. Budapest, 1910.; A magyar helyhatósági önkormányzat. I-II. kötet. Budapest, 1908-1910.; Jogtörténelmi és közigazgatási jogi tanulmányok. I-II. kötet. Eperjes, 1917-1918.; A magyar trón megüresedésének kérdéséhez. Budapest, 1921. (Magyar Jogi Szemle Könyvtára 6); A tárgyi és alanyi jogok dualizmusa. Az alanyi közjogok rendszere. Pécs, 1928.; Közigazgatási jogi jegyzetek. Szeged, 1931.; Közigazgatási reform és a nagyvárosok önkormányzata. I-II. Statisztikai Közlemények 67. Budapest, 1932-1936.; Önkormányzat az Észak-Amerikai Egyesült Államokban. Budapest, 1934.; Egyetemi reform. Az egyetemi szelekció reformja. Acta Litterarum ac Scientiarum Regiae Universitatis Hungaricae Franciscus-Josephinae: Sectio juridico-politica IX. 2. Szeged, 1937.; Közigazgatás és önkormányzat. A M. T. Akadémia

Jogtudományi Bizottságának kiadványsorozata 10. Budapest, 1939. és A modern magyar pénzügyi közigazgatás kialakulása. Pannónia Könyvtár 58. Pécs, 1942.

Felhasznált irodalom

Kornis Gy.: A jogtudomány egysége. Ereky István. In: Kornis Gy.: Tudós fejek. Budapest, 1943.; Polner Ö.: Ereky István munkássága. Magyar Közigazgatás 1944. 3-4. és 4-5. szám; Lövétei I.: Ereky István (1876-1943). In: A magyar közigazgatás-tudomány klasszikusai 1874-1947. (Szerkesztette Lövétei I. és Lőrincz L., összeállította Szamel K.) Budapest, 1988.; Balogh E.: Állam- és Jogtudományi Kar. In: A Szegedi Tudományegyetem múltja és jelene: 1921-1998. (Szerkesztette Mészáros R.) Szeged, 1999.; Koi Gy.: A közigazgatás-tudományi nézetek fejlődése. Külföldi hatások a magyar közigazgatási jog és közigazgatástan művelésében a kameralisztika időszakától a Magyar iskola koráig. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, 2014. és Koi Gy.: Ereky István élete és munkái. Államtudományi Műhelytanulmányok III. (2018) 11. szám.

Hamza Gábor
egyetemi tanár, az MTA rendes tagja
Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE)
Állam- és Jogtudományi Kar
e-mail: gabor.hamza@ajk.elte.hu